

Էդիկ Բաղդասարյան

Ի

Էդիկ Բաղդասարյան

Հ

Իրանահայ Համայնքի
Ամբողջական Պատմություն

Մ

10 հատորով

Հատոր IV

Գ

Էդիկ Բաղդասարյան

**Իրանահայ Շամայնքների Ամբողջական
Պատմություն**

10 հատորով

Հատր 4

**Իրանահայ Շամայնքի
Շասարակական-քաղաքական
Պատմություն**

Գիրք Բ

Թեհրան-Տորոնտո-Երևան
2012

Edic Baghdasarian
History of the Armenians in Iran

In 10 Volumes
Volume 4

Social-political History of the Armenians in Iran, Book 2

© Edic Baghdasarian 2012 © Էդիկ Բաղդասարյան

ISBN : 978-0-9916976-2-5

**Իրանահայ Շամայնքի
Հասարակական-քաղաքական
Պատմություն**

ՊՇՈՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Իրանահայ Համայնքի

Հասարակական-քաղաքական

Պատմություն

Գիրք Բ

6 – ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 13

6-1- ՄԱՍՈՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԻՐԱՆԱՀԱՅԵՐԸ 16
 ՄԻՐԶԱ ՄԵԼՔՈՆ (ՄԵԼՔՈՄ) ԽԱՆԸ ԵՎ ԻՐ
 «ՖԱՐԱՄՈՒԾԽԱՆԵՆ»..... 23
 ԻՐԱՆԻ ՄԱՍՈՆԱԿԱՆ ՕԹՅԱԿՆԵՐԸ..... 50
 Ա- «Ֆրանսիայի Գրանդ Լոժ Օրիանթ»-ի ենթակա օթյակներ (Grand
 Loge Nationale France)..... 50
 Բ- «Անգլիայի Շոտլանդական Մեծ Օթյակ»-ի ենթակա օթյակներ
 (Grand Lodge of Scotland). 51
 Գ - Գերմանիայի օթյակներին ենթակա իրանական օթյակներ
 (VEREINIGTE GROSSLOGEN DEUTCHLAND)..... 52

6-2- ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 65
 6-2-1- ՊԱՇՏՊԱՆ ՀԱՅՐԵՆՅԱՑ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ 65
 6-2-2- ԱՐՄԵՆԱԿԱՆ, ԱԶԱՏԱԿԱՆ, ՌԱՄԿԱՎԱՐ,
 ՎԵՐԱԿԱԶՄՅԱԼ ՀՆՁԱԿՅԱՆ, ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 71
 ԱՐՄԵՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ՍԱԼՄԱՍՏՈՒՄ 74
 ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ (ՀԺԿ) 77
 ՎԵՐԱԿԱԶՄՅԱԼ ՀՆՁԱԿՅԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ (ՎՀԿ) 79
 ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ (ՌԱԿ)..... 80
 6-2-3- ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈՎՐԱՏԱԿԱՆ ՀՆՁԱԿՅԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ (ՍԴՀԿ)..... 84

ՀնշԱԿՅԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՐԱՆՈՒՄ 88

 Համբարձում Արզումանյան..... 103

 Գրիգոր Եղիկյան 104

 Իսահակ Հովվյան 107

6-2-4- ՀԱՅ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ 109

ՀՀ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890-1918 թթ.)

..... 113

 ՍԱԼՄԱՍՏ 115

 ՈՒՐՄԻԱ (ԿԱՊՈՒՏԱՆ)..... 119

 ԹԱՎՐԻՋ (ՎՐԵԺ) 119

 ԹԱՎՐԻՋՈՒՄ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԴԱՏ՝ 124

 ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑՅԱՆԻ ԴԵՄ 124

 ՂԱՐԱԴԱՂԻ ԾՐՋԱՆ (ՓԱՅՏԱԿԱՐԱՆ) 129

 ՄԱՐԱՂԱՅԻ ԾՐՋԱՆ..... 130

 ԳԻԼԱՆԻ ԾՐՋԱՆ 131

 ԹԵՀՐԱՆ («Շահաստան»)..... 134

 ՀԱՄԱԴԱՆ..... 138

 ՍՈՒԼԹԱՆԱԲԱԴԻ ԾՐՋԱՆ (ԱՐԱՔ)..... 139

 ՆՈՐ ԶՈՒՂԱ..... 139

ՀՅ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ 1918-ԻՑ ՀԵՏՈ

..... 142

 ՀՅԳ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ «ՁԱԽ

 ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԻ» ՄԱՍԻՆ 163

 ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ..... 166

 ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ

 ԽՄԲԵՐԻ ԴԵՎԼԱՐԱՅԻԱՆ 168

 ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴԵՎԼԱՐԱՅԻԱՅԻ ԱՌԻԹՈՎ..... 169

 ՀԱՅԱՐՏՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏՃԵՆԸ

 ԱՆԴՐԱՐՏՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՒ ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆԻԹՆԻՆԸ

 ԹԱՎՐԻՋՈՒՄ 170

 ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ 172

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ՏԱՐԱԳՐՎԱԾ ՍՊԱՆԵՐԻ ԿԱՐԿԱՆՈՒՄ	172
ԸՆԿ. Ս.Կ. ՊԱՍՏՈՒԽՈՎԻՆ՝ ՄՈՍԿՎԱ	173
ԸՆԿ. Ս. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻՆ՝ ԵՐԵՒԱՆ	173
ԸՆԿ. Ա. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻՆ՝ ԵՐԵՒԱՆ	173
«ՉԵԿԻՍՏ Գ.Ս. ԱՂԱԲԵԿՈՎԻ ԳՐՔԻՑ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ՀՅԴ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ»	175
6-2-5- ՀԱՅ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ ԻՐԱՆՈՒՄ	185
6-2-5-1- ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	185
6-2-5-2- ԻՐԱՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ	196
6-2-5-3- ԻՐԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ (ԻԺԿ , ԹՈՒԴԵ) ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ	200
6-2-5-4- ԱՅԼ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԽՄԲԵՐ	213
6-2-5- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿ	217
ՀԱՀԳԲ-Ի ՀԱՄԱԿԻՐՆԵՐԸ ԻՐԱՆՈՒՄ	221
ՀԱՀԳԲ-Ի ԶԻՆՅԱԼ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԻՐԱՆՈՒՄ	228
6-2-6 ՀԱՅ ՀՈՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ (ՀՅԲ)	237
6-2-6 ՀԱՅ ՀՈՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ (ՀՅԲ)	238
6-3- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐ	239
6-3-1- ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՒՀՅԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	240
6-3-2- ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	240
6-3-3- ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒՅՈՒՆ (ՀՕՄ)	241
6-3-4- ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ԳԹՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ	242
6-3-5- ՓԵՐԻԱՅԻ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ	242
6-3-6- ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՉԱՐՄԱՀԱԼ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ	243
6-3-7- ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ (ՀԲԸՄ) ԹԵՖՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՂ	244
6-3-8- ՀԱՅ ԿԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ	244

6-3-9- ՉԱՐՄԱՀԱԼԻ ՀԱՅ ԲԺԺԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ245

6-3-10- ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆՐԵԻ ԸՆԴՀԱՆԻՐ
ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....245

6-3-11- ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ «ԱՐԱՐԱՏ»
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ (ՀՄԱԿ).....246

6-3-12- ՄՇԱԿՈՒՅԹ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ247

6-3-13- ԹԵՀՐԱՆԻ «ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ».....248

6-3-14- ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ248

6-3-15- ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....249

6-3-16- ԹԵՀՐԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ249

6-3-17 ԿԱՊՈՒՅՏ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ249

6-3-18- ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ (ՀԱՅՈՑ
ԱԿՈՒՄԲ)249

6-3-19- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ250

6-3-20- ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶ.....250

6-3-21- ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ԵԿԵՂԵՑԱՍԵՐ
ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....250

6-3-22- ԳԱՐՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲ251

6-3-23- ՇԱՀԱԶԻԶ ՄԱՐԶԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ 251

6-3-24- ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԻՓԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ251

6-3-25- ԱՐՓԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ251

6-3-26- ՀԱՅ ՄԱՅՐ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ252

6-3-27- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ (ԻԱՄՄ).....252

6-3-28- ԱԼԵՔՍ ՄԱՐԶԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ252

6-3-29- ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԱՆԱՀԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....252

6-3-30- ՀԱՅ ԲԺԻԺԿՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....253

6-3-31- ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ
.....253

6-3-32- ԱՐՄԵՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ253

6-3-33- ՀՐԱԶԴԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ253

6-3-34- Էրեբունի ՄիոնիթՅՈՒՆ254

6-3-35- ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ254

6-3-36- ՀԱՅ ՄԱՐԶԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՐԱՖՅԻ ՀԱՄԱԼԻՐ...254

6-3-37- ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ255

6-3-38- Ն.Զ.ՄԱՅՐԵՐԻ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ255

6-3-39- ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆԱԻՐԻ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ255

6-3-40- ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅ ԱԿՈՒՄԲ255

6-3-41- ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍԽԱՆՅԱՆ
ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑ255

6-3-42- «ՀԱՅ ՏՈՒՆ», կամ «ՍՈՒՔԵՐՅԱՆ ՍՐԱՀ».....256

6-3-43- ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ256

6-3-44- ԳՐԻԳԵՐԻՍ ԲՈՒԺԱՐԱՆ256

6-3-45- ՀԱՅ ԺԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐԻ ԵՎ ԺԱՐՏԱՐԱԳԵՏՆԵՐԻ
ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ (ՀԾԾՄ)257

6-3-46- ԹԵՀՐԱՆԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱՏԵՄՆԵՐԻ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ.....257

6-3-47- ՀԱՅ ԱՐՀԵՍԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ257

6-3-48 – ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԾԵՐԱՆՈՑՆԵՐ257

6-3-49 – ՎԱՆ-ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ.....258

6-3-50 – ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ258

6-3-51 – ԹԵՀՐԱՆԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԾՐՋԱՆԱԿ.....258

6-3-52 – ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՄՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԾՐՋԱՆԱԿ (ԻՄԾ).....259

6-3-53 – ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ Ս. ԿԱՏԱՐԻՆՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԵՐԿՍԵՌ ՈՐԲԱՆՈՑ.....259

6-3-54 – ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ԳԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ.....260

6-3-55 – ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ
.....260

6-3-56 – ՓԵՐԻԱՅԻ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՆԻԹՅՈՒՆ261

6-3-57 – ՓԵՐԻԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑ261

6-3-58- ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆԸ262

6-3-59- ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ.....	262
6-3-60- ՂԱՐԱԴԱՂԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ	262
ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԱՅԼ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԱՐԲԵՐ	
ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՋԱՆՆԵՐՈՒՄ (ՀԱՄԱՌՈՏ ՑԱՆԿ)	263
6-4- ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՐԱՆԱՀԱՅԵՐԻ ՄՈՏ.....	270
1-Եկեղեցի կառուցողներ	276
2- Դպրոց հիմնողներ	278
3- Տպարան հիմնողներ եւ գրքերի հովանավորներ	279
4- Գրքերի հրատարակչության հովանավորներ	280
5- Հիվանդանոցների, մանկատների (որբանոցների) եւ ծերանոցների բարերարներ	281
ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐ.....	284
6-5- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՋԱՆՈՒՄ	289
6-6- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԻՐԱՆԻ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ	296
«Սուրենական» շարժումը.....	302
«Բաղ Քիշմիշի» դեպքերը.....	304
ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	305
ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ ԵՎ ՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	306
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	308
ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	327

7 – ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՎՈՐ
ԴԵՄՔԵՐ (15-21 դդ.)..... 341

8- ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ (15-21
դդ.)..... 383

9-ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՆ ԵՒ ԱՆՁՆԱԶՈՀՆԵՐԸ ԻՐԱՆԱ-ԻՐԱՔՅԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ 397

Ա. Նահատակներ (71 անձ)..... 397

Բ. Անհայտ կորածներ (8 անձ)..... 399

Գ. Գերիներ (45 անձ)..... 399

ՎԵՐՋ ԶՈՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ 400

Գրականության ցանքը տեսնել 9-րդ հատրում..... 400